

подростков, обосновано содержание социально-педагогической деятельности по адаптации подростков к новой среде учебного заведения.

Ключевые слова: социально-педагогические условия, адаптация, социально-педагогическая деятельность, подростки с делинквентным поведением.

Natalia Klishevych. Social and educational conditions of the adaptive organizational skills of adolescents in the personal development.

This article analyzes the social and educational work with young people in secondary schools. Social-pedagogical conditions of organizational and adaptation abilities of teens are determined. The content of social and educational activities adaptation of adolescents to the new environment of the institution is given.

Key words: social and educational conditions, adaptation, social and educational activities, adolescents with delinquent behavior.

УДК: 371.385.4:82.091(123)

І. О. Небеленчук

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БИЛИННОГО ГЕРОЇЧНОГО ЕПОСУ

У статті розкрито сутність понять «географічна земля», «епічна земля», «героїчна земля», «Руська земля»; з'ясовано значущість зазначених понять для розуміння билинного героїчного епосу; показано значення образу землі з позицій реального й ідеального зображення; розкрито основні мотиви билинного епосу.

Ключові слова: географічна земля, епічна земля, героїчна земля, Руська земля, билинний епос, Русь, фольклористика, символічний образ землі.

Постановка проблеми. У літературознавстві, методиці викладання літератури та й у самій літературі утвердилося поняття „епічна земля”. Цей термін зазвичай відносять до пам’яток літератури, а також до героїчного епосу: билини, думи, легенди, перекази, пісні, ліро - епічні поеми, сказання, дагани, саги. Нашу країну давні предки називали різними словами. Серед значної кількості назв, що їх застосовували давні, відомі такі: Київська Русь, Давня Русь, Давньоруська земля, земля Руська. Остання назва доволі часто зустрічається в легендах, думах, билинах, пам’ятках літератури.

Зазначена тема є предметом уваги таких дослідників, як: М. Костомаров, М. Драгоманов, М. Сумцов, О. Потебня, С. Мишанич, П. Житецький, І. Орбелі, І. Франко, Р. Менендес - Пидаль, В. Жирмунський, М. Конрад, Г. Булашев, В. Пропп, М. Стеблін - Каменський, В. Гусев, Є. Мелетинський, А. Петросян, В. Бойко та багатьох інших. Найвідомішими збирачами та записувачами билин є Трофим Рябінін, Марія Кривополенова, Василь Щегольонко, Марфа Крюкова.

Серед сучасних дослідників, які розглядали особливості билинного епосу, можемо назвати Н. Шумаду, В. Качкана, М. Новикову, В. Топорова, Л. Дунаєвську, В. Давидюка, Б. Путілова, та інших.

Мета статті. Важливо розкрити значення понять «географічна земля», «епічна земля», «героїчна земля», «Руська земля» для розуміння образу землі; з'ясувати образ землі, характерний для епічного простору; розкрити його епічну зумовленість; показати особливості землі з позицій реального (географічна та історична земля) й ідеального (героїко - романтична земля) зображення; розкрити такі мотиви, як - от: перебування героя в «чужій» землі, вигнання героя з рідної землі, зустріч героя з іншим героєм, переважно з ворожого стану, повернення героя в рідну землю, фізичний зв'язок героя із землею.

Виклад основного матеріалу. Для розкриття поняття «епічна земля» пояснимо насамперед значення сполучення «Київська Русь». Таку назву мала середньовічна держава на території Східної Європи з центром у Києві. Вона займала територію від Чудського, Ладозького й Онезького озер на півночі до річок Дон, Рось, Сула, Південний Буг на півдні; від Дністра, Карпат, Німану, Західної Двіни на заході до межиріччя Волги та Оки на сході. Київська Русь починає своє існування з середини IX століття (за іншими версіями з кінця XI століття, що бере свій початок від князів Рюриковичей. Зазначимо, що династія Рюриковичей почалася з князювання Юрія Долгорукого, тобто з 1137 року, в той час, як Київська Русь існувала вже близько 200 років). Київська Русь проіснувала до середини XIII століття.

За переконанням українського історика М. Грушевського, «Київська Русь є першою формою української державності» [2]. У статті П. Толочко «Київська Русь» зазначається, що назва «Руська земля» згадується в давньоруському літописі, що відноситься до 852 року: «Нача ся прозывают Руская земля» [9; 7]. Дослідник М. Тихомиров зазначає, що «назва «Русь» – стародавнє прозвище Київської Землі (Русі), країни полян, відома вже в першій половині IX століття, задовго до завоювання Києва північними князями» [8, с.45].

З початку X століття назва «Русь» набуває офіційного значення. Так, згідно із дослідженням історика Г. Ловмянського, слово «Русь» першочергово має географічний зміст: територія, що знаходилася на Середньому Подніпров'ї. У книжці «Шляхами віків. Довідник з історії України» читаємо: «Останнім часом в історичній науці дискутуються дві етимології слова «русь» [4]. Існує дві версії походження слова: скандинавська та південноруська (середньодніпровська).

Місцезнаходження держави визначило її назву. Німецький славіст Л. Мюллер [10], досліджуючи походження слова «Русь», доводить, що воно наближене не до скандинавського етноніма «Ruder», а вживалося до слов'ян, та є еквівалентом їхньої справжньої назви. Ще одне походження назви «Русь» знаходимо в дослідженнях відомого іраніста В. Абаєва, який, розкриваючи значення етноніма, показує подібність його до перського «ruhs», що означає саяво, або осетинського «гохс», що означає «світлий». Слово «русь», за свідченням частини науковців, з'явилося не в XI столітті, а в IX та згадується в текстах арабських і візантійських письменників. Уперше назва «Русь» вжита

середньоазійським ученим IX століття ал - Хорезмі. Поняття «Русь» розглядає й український діяч І. Огієнко (Митрополит Іларіон). Український діяч обстоює думку про те, що Росія «присвоювала тисячолітню українську історію для своїх власних цілей». У праці «Історія української літературної мови» [6] автор висвітлює проблему походження древньої назви українських земель. Український культурно - освітній діяч, письменник, композитор, історик М. Аркас [1] в своїй книзі «Історія України - Русі» (1908) писав: «Народ наш українській живе на своїй землі дуже давно».

Та які б суперечності не точилися навколо походження слова «русь», наведемо висновки значної частини дослідників:

- назва «Русь» слов'янського походження, оскільки тісно пов'язана з назвами річок Рось, Руса, Роставиця, що знаходяться у Центральній Україні;
- жодного племені чи народу з назвою «руси» чи «русичі» не було у Скандинавії; про нього не знаходимо хоча б яку - небудь згадку в давньонормандській літературі, зокрема в сагах;
- матеріали щодо дослідження торговельних шляхів слов'ян указують на те, що слово «русь» не мало скандинавсько - фінсько чи то «варязького» як зазначається в інших джерелах впливу;
- один з найдавніших ісламських письменників Ібн - Хордадберг у своїх творах «русами» називає слов'янські племена.

Відтак ми пояснили географічне значення поняття «Руська земля». Отже, предметом дослідницької діяльності учнів, що передує розгляду та вивченню билин, є з'ясування поняття «Руська земля», розкриття географічного значення зазначеного поняття, що дає можливість для розуміння поняття «Київська Русь».

Історичне поняття «Руська земля» включає три періоди царювання великих князів:

- Олега Віщого (882 – 912). Завдяки князю Руська земля об'єднала різні племена. Однією із важливих дій князя було захист землі Руської від нападників, у тому числі й варягів. Обстоюючи версію про слов'янське походження слова «русь», зазначимо і слов'янські похідні від імені Олег: *льгк* (воля), *ольгчити* (бути вільним), *ольгчатися* (звільнюватися), *льгота* (повне або часткове звільнення від виконання встановлених правил, обов'язків, або полегшення умов їх виконання), *вольгота* (вільність, свобода, незалежність, невимушеність, відступ від чогось усталеного), *вольготний* (вільний) – звідси основна тематика билинного героїчного епосу: звільнення рідної землі. У билинах згадується ім'я Вольга. До того ж у скандинавському епосі відсутній герой з подібним ім'ям та скандинавам нічого не відомо про Віщого Олега. За князювання Олега утворилося величезне об'єднання східнослов'янських племен;

- Володимира I Великого (978 – 1015) та його сина Ярослава I, за небувалий розум названого Мудрим (1034 – 1054). Метою Володимира Великого було розширення кордонів князівства, об'єднання земель

та укріплення зв'язків між князівствами. Завдяки князю будуються міста, розширюється територія Руської землі. Так, у кінці X століття в межах Київської Русі було об'єднано всі східнослов'янські племена. Першочерговим завданням князя був захист власних кордонів від печенігів. З метою укріплення миру та об'єднання племен Володимир Великий запроваджує низку релігійних законів, було прийнято християнство. Володимир розумів, що, тільки єдиній вірі можна об'єднати людей служінню землі Руській, укріпити позиції проти зовнішніх ворогів, тим самим здобувши статус могутньої держави, та піднятися в своєму розквіті до рівня європейських держав. За часів князювання Володимира починається нова доба в історії землі Руської, яка досягла розквіту у всіх державних галузях: політика, економіка, релігія, будівництво, торгівля, культура тощо. Цю справу батька продовжив його син Ярослав. За часів правління Ярослава Мудрого Руська земля досягла економічного, соціального та культурного розквіту, ставши в один ряд із найрозвиненішими країнами середньовічного світу;

- Володимира II Мономаха (1113 – 125). Володимир був державним і політичним діячем, письменником, часто виконував дипломатичні місії, об'єднав князів у боротьбу з половцями. Завдяки князю була відновлена княжа влада на більшій частині давньоруських земель і був припинений розпад Руської землі. Про це ми дізнаємося з «Повчання дітям», яке вміщено в «Лаврентіївському літописі» та яке засуджує міжусобиці та закликає до об'єднання Руської землі.

Можемо зазначити, що історичне поняття «Руська земля» означає сукупність князівств Київської Русі, що являють неподільність та єдність земель, встановлення миру між державами, розквіт культури й освіти, налагодження міжнародних стосунків, об'єднання територій тощо.

Після захоплення та розорення Києва суздальським князем Андрієм Боголюбським (син Юрія Долгорукого) у 1169 році, політичне й економічне становище Руської землі починає знижуватися, а монгольська навала на Русь 1237 – 1241 років і руйнування Києва в 1240 році поклали край існуванню Київської Русі чи то Руській землі.

Таким чином, дослідницька діяльність учнів може бути спрямована на розкриття історичного значення поняття «Руська земля», з'ясування значущості понять «географічна земля» й «історична земля», що разом утворюють поняття «епічна земля».

Для розкриття значення поняття «географічна земля» за доцільне вважаємо зупинитися на культурі Давньої Русі, зокрема літературі за часів князювання Ярослава Мудрого. Це може бути предметом подальших досліджень учнів.

У період князювання Ярослава Мудрого були створені твори героїчного епосу, насамперед билини, що розповідали про подвиги богатирів, які боролися за «землю Руську» проти нечисті.

Говорячи про дослідження творів билинного епосу, варто зазначити, що українська фольклористика має небагату історію. Це зумовлено тим, що

російськими дослідниками насаджувалася думка про те, що билинний епос стосується безпосередньо російської літератури, зокрема дослідження М. Погодіна. Проте М. Грушевський цілком заперечує теорію М. Погодіна, згідно з якою «в княжій добі українців не було в Києві». Подібну думку обстоює дослідник билинного епосу М. Костомаров, який уважав його «твором чисто руської півночі» [3]. Однак, всупереч М. Костомарову, дослідник М. Халанський у праці «Великорусские былины киевского цикла» (1885) доводить, що київський цикл билин це не переробка епічних тем Київської Русі, а самостійний великоруський епос, хоча пізніше в силу суб'єктивних та об'єктивних обставин дослідник відмовився від своєї позиції. Ґрунтовними дослідженнями про київське походження билин і відображення у них устрою київської княжої доби були праці Л. Майкова. Цю думку обстоює відомий дослідник історії літератури О Міллер. Зокрема в праці «Ілля Муромець і богатирство київське» зазначається про українські витoki билин. Серед найвідоміших дослідників билинного епосу можемо назвати О. Веселовського, М. Драгоманова, В. Антоновича, М. Петрова, М. Дашкевича. Український історик, археолог, етнограф, один із засновників української історіографії, голова Київської школи українських істориків В. Антонович представив свої дослідження (записи історичних пісень, висновки до них, спостереження) О. Міллеру, які дослідник використав у своїх матеріалах як доказ того, що билини мають українську традицію. Український поет, фольклорист, етнограф, журналіст, лексикограф І. Манжура, досліджуючи українські казки та легенди, помітив у них значну низку деталей, що подібні до тих, які зустрічаються в билинах. Це ще раз підтверджує думку про те, що такий жанр літератури як билина має українське походження. Суголосну думку висловлює М. Петров. Досить повно розкрив українське походження билин О. Потебня у праці «Объяснения малорусских и сродных народных песен». Проте більш ґрунтовні розвідки щодо українського походження билин здійснив український літературознавець, історик, учень В. Антоновича М. Дашкевич. Зокрема дослідник зробив порівняльний аналіз билини про Альошу Поповича з думою про Олексія Поповича («Дума про бурю на Чорному морі») та вказав на спорідненість обох творів. Порівнюючи твори, М. Дашкевич проаналізував елементи, мотиви творів, а також основні теми. Дослідницька робота учнів може бути спрямована на порівняння двох зазначених творів і з'ясування в них подібних елементів.

Відтак, можемо зазначити, що дослідження билинного епосу було значним поступом в українській фольклористиці та літературі в цілому другої половини ХІХ століття. З кінця ХІХ століття, а саме з 1876 року з моменту виходу Емського указу (розпорядження російського імператора Олександра ІІ, що спрямоване на витіснення української мови з культурної сфери й обмеження її застосування в побутовій сфері) дослідження билинного жанру в українській фольклористиці припинилося. У ХХ столітті утвердилася думка про виникнення билин як жанру російського фольклору.

До сьогоденного часу найґрунтовнішими розвідками билинного епосу

в українській фольклористиці залишаються праці М. Грушевського, зокрема ті дослідження, що увійшли до четвертого тому «Історії української літератури». Тому предметом учнівських знахідок може бути аналіз праць учених-фольклористів щодо з'ясування питання про українське походження билин.

Усі билини поділяють на цикли. Найвідоміші із них київський і новгородський. Центральним образом київського циклу билин є князь Володимир, в образі якого поєднані риси Володимира Великого та Володимира Мономаха. Цикл включає в себе билини про богатирів Іллю Муромця (Муровця), Альошу (Олексія) Поповича, Добриню Микитича та інших. Новгородський цикл розповідає про Василя Буслаєва та Садка.

Могутній селянський син Ілля Муромець, кмітливий син священника Альоша Попович і син боярина Добриня Микитич належать до княжої дружини князя Володимира. Відомо, що дружина князя була багаточисленною, зі сміливими і сильними воїнами. Проте варто зауважити, що саме названі герої є втіленням воїнів дружини князя. Відтак і народні розповіді про дружину, і розповіді богатирів оповиті міфологізмом. Так само, як і лицарі Круглого Столу короля Артура, троє богатирів вирушили на боротьбу із нечистю. В образі нечисті поставили багатоголові змії, Солов'ї-Розбійники, Змії-Гориничі, половецький хан Тугоркан, який об'єднав під своєю владою декілька західних половецьких орд, здійснюючи постійні набіги на Переяслав і Київ. У билинах образ хана Тугоркана знаходить відображення в образі змія Тугарина як втілення зла, загрози, що йде зі степу. Ще одним негативним персонажем билинного епосу є Жидовин. Імовірно, що Жидовин – відлуння старовини та народної пам'яті про довготривалу боротьбу з хозарами, плем'ям, що з'явилося в південно-східній Європі в IV столітті та вважалось сусідами спочатку східних племен, а згодом Київської Русі. Основна територія, що була заселена хозарами, охоплювала прикаспійські степи між рікою Сулаком і низинами Дону. Постійно здійснювали набіги на Київську Русь.

Зупинимося детально на розгляді билини «Ілля Муромець і Соловей-розбійник», оскільки саме вона запропонована для текстуального вивчення зі світової літератури у 6 класі. У билині читаємо про те, що Ілля Муромець був родом із села Карачарова поблизу міста Муром. Це і є географічна земля, тобто те місце, де народився Ілля. Саме з цього міста Ілля виїхав на боротьбу із Солов'єм-розбійником. Далі може прослідкувати шлях Іллі. Зупиняється він у Муромі в церкві, щоб помолитися. Знову ж таки бачимо географічну землю. Муром – нині місто у Росії, адміністративний центр Муромського району Володимирської області. Ілля вирушає в дорогу з метою дістатися до Києва. Шлях його першочергово пролягав до міста Чернігова. Таким чином, Ілля їде землею. Пізніше з'являється безпосередній образ землі (поблизу міста Чернігова) як місце бою. Відомо, що місто оточило велике військо, з яким вступає в поєдинок богатир і перемагає його. Вдячні жителі міста просять Іллю бути їхнім воєводою. Одним із значень слова «воєвода» є «голова краю». Відтак жителі міста хочуть віддати у розпорядження Іллі себе, свій край, відповідно, ту землю, на якій вони живуть. Проте Ілля відмовляється, оскільки

має наміри їхати до Києва. Розповідаючи про дорогу до Києва, жителі описують той край, ту землю, в якій поселився Соловей-розбійник: *«біля болота чорного, біля берези кривої, біля страшної річки Смородини та біля хреста Левонидового»*. Це земля, яка *«травою заросла, і давно вже ніхто по тій дорозі не проходив і на доброму коні не проїздив»*. Згодом Ілля дістається до Києва, а отже – до Київської землі.

Окрім безпосереднього образу землі у творі зустрічаємо опосередкований образ. Він знаходить вираження у словосполученнях «хрест Левонідів» і «чорне болото». Варто дослідити зазначені словосполучення. Так, в оригінальному творі зустрічаємо не «чорне болото», а сполучення «Чорна Грязь». Дослідники вважають, що мова йде про населений пункт у Курсько - Орловщині. Проте сполучення «крива береза» вказує на те, що саме болото зображене у творі. За легендами та переказами, у творах усної народної творчості таке місце визначали як місце перебування нечистої сили, свого роду «поганська земля». Представником такої «землі» і є Соловій. Підтвердженням цього є річка Смородина. Відомо, що річки у давнину були межею, своєрідним кордоном між землями. Відтак річка Смородина розділяє «хорошу землю» та «поганську».

Ще одним опосередкованим образом землі є згадка про «хрест Левонідів». Цей хрест був узятий Володимиром із Корсуня і встановлений потім у Києві на Лугах. Пізніше назва «хрест Левонідів» означала «безлюдне місце», тобто земля, що являє собою пустир, а відтак «нехороше місце». На таких місцевостях не можна було селитися людям, а також необхідно було обходити його подалі. Земля, на якій знаходився хрест, була нібито «міченою», своєрідним повідомленням про те, що на тому місці збиралася нечиста сила, зокрема на хрест любили залазити відьми, щоб краще бачити подорожнього. Однак відьми боялися богатирів. А хрест, відтак, слугував межею знову ж таки між «хорошою» та «поганською» землею. Біля таких хрестів, богатирі зазвичай браталися та вирушали в похід з метою захисту рідної землі. Дослідження прямого та опосередкованого образу землі може стати предметом творчих шукань учнів.

Ґрунтовно розглянувши українську билину «Ілля-Муромець і Соловей-розбійник», можемо зробити висновки. Земля у билині має такі значення:

- місце (село Карачарове), в якому народився Ілля Муромець;
- шлях від с. Карачарова до м. Мурома;
- місце, на якому знаходиться Муромська церква;
- шлях від Мурома до Києва;
- частина природи з болотами, лісами, хашами, березами, річками, з одного боку, а з іншого – *«трава - мурава, лазурові квіточки, темні ліси»*; ще один природний образ землі: гори, пагорби, річки, озерця. У цьому зображенні землі вбачаємо її міфологічне значення;
- поле битви Іллі з військом;
- місце битви з Соловієм;
- місце горя: *«трава - мурава сплітається, лазурові квіточки*

- осипаються, темні ліси до землі пригинаються»;*
- місце, на якому лежать мертві тіла людей, які загинули від посвисту Соловія;
 - місце, на якому був переможений Соловей і захоплений Іллею: *«покотився той на сиру землю»;*
 - місце подальшого шляху (дорога, роздолля, поле): *«Пристебнув Ілля розбійника до правого стремена булатного і повіз по чистому полю до його гнізда»;*
 - місце проживання Соловія, його «гніздо», дім;
 - святиня. Коли Ілля прибув до Києва, він уклонився князеві та його родичам «на чотири боки». Чотири боки – це не лише чотири сторони світу. Це земля, що пролягла від краю та до краю з півночі на південь і зі сходу на захід;
 - місце смерті Соловія (*«чисте поле»*);
 - місце, де Ілля став богатирем і з якого здійснив не один похід.

Навчально - пошукова діяльність учнів може бути спрямована на аналітичне дослідження билини, розкриття образу землі як історико - географічного поняття, що має значущість для розкриття героїко - епічного простору. Зауважимо, що він не окреслений чітко: поле, дорога ліс із болотом тощо. Однак ознаками такого простору можуть слугувати міста, які доволі часто згадуються в билинах: Київ – Чернігів – Муром, зокрема в билинах про Іллю Муромця. Відтак простір (епічна земля) набуває ознак героїко - патетичного спрямування, певної святості, символізму з метою підкреслити ту думку, що герой захищає не лише своє місто чи простір навколо нього, а й землі, що прилягають до конкретного міста, та землі, що лежать поблизу інших міст – відтак усю землю. Звідси можемо прослідкувати мотив єдності героя із землею. У зазначеному контексті набувають значущості поняття «чужа земля», «своя земля», мотив фізичного єднання героя із землею (лягти на землю, щоб набратися сили; стати на коліна та вклонитися землі, отримавши таким чином її благословення на ратні подвиги; поцілувати землю; взяти жменьку рідної землі із собою в похід, з одного боку – як згадку про рідний край, а з іншого – як оберіг від смерті, часточку віри в порятунок).

Висновки. Можемо зазначити, що билинний героїчний епос виник на основі історичних подій, які були пов'язані з постійними набігами кочових племен з півдня чи південного сходу. У билинному епосі втілилася ідея боротьби за землю Руську, збереження її цілісності, неподільності, національного ставлення до землі як до святині. Подані матеріали не вичерпують можливостей роботи над билинами. Предметом подальшої дослідницької діяльності учнів може бути розкриття мотиву повернення героя в рідну землю, розгляд билин Галицько-Волинського циклу; розкриття значення окремих імен героїв, пов'язаних з історією Галичини (Роман, Дук (Дюк), Михайло, Дунай тощо); розкриття казкових мотивів у билинах, знаходження подібних мотивів у казках і легендах і їх порівняння; порівняння фольклорних творів української та білоруської літератур героїко - епічного жанру, розгляд та

аналітичне прочитання праць дослідників з метою осягнення їх для глибинного розуміння сутності билинного героїчного епосу.

Список використаної літератури

1. Аркас М. Історія України – Русі / М. Аркас. – К. : Вища школа, 1990. – 396 с.
2. Грушевський М. Історія України - Русі / М. Грушевський. – К. : Наукова думка, 1994. – Т. 1. – 1994. – 736 с. – Т. 2. – 1992. – 640 с.
3. Костомаров М. Давно ли Малая Русь стала писаться Малороссией / М. Костомаров // Записки Українського наукового товариства в Києві. – К., 1928. – Т. 27.
4. Котляр М., Кульчицький С. Шляхами віків: Довідник з історії України / М. Котляр, С. Котляр. – К. : Україна, 1993. – 380 с.
5. Крип'якевич І. П. Історія України / І. П. Крип'якевич. – Львів : Світ, 1990. – 520 с.
6. Митрополит Іларіон (Іван Огієнко). Історія української літературної мови / Митрополит Іларіон / Упоряд. М. С. Тимошик. – К. : Либідь, 1995. – 296 с.
7. Полное собрание русских летописей: В 43 т. – Т. 2. Вып. 1.: Ипатьевская летопись / Под ред. А. А. Шахматова. – [3 - е изд.] – Пг., 1923. – С. 13.
8. Тихомиров М. Н. Русское летописание / М. Н. Тихомиров. – М., 1979. – С. 45.
9. Толочко П. П. Київська Русь // Енциклопедія історії України / П. П. Толочко / Редкол.: В. А. Смолій та ін. – К. : Наукова думка, 2007. – Т. 4 : Ка-Ком. – С. 528.
10. Muller L. Die Taufe Russlands: Die Friihgeschichte des russischen Christentums bis zum Jahre 988 / L. Muller. – Munchen, 1987. – Т. I. – Р. 32.

Ірина Небеленчук. Исследовательская деятельность учащихся в процес се изучения былинного эпоса.

В статъе раскрыта сущность понятий «географическая земля», «эпическая земля», «героическая земля», «Русская земля»; выяснено значимость указанных понятий для понимания былинного героического эпоса; показано значение образа земли с позиций реального и идеального изображения; раскрыты основные мотивы былинного эпоса.

Ключевые слова: географическая земля, эпическая земля, героическая земля, Русская земля, былинный эпос, Русь, фольклористика, символический образ земли.

Irina Nebelenchuk. The research activities of students in the process of studying epic.

The article reveals the essence of the concepts of «geographical land», «land of the epic», «heroic land», «Russian land»; clarified the importance of these concepts for the understanding of the heroic epic; shows the importance of the image of the earth from the standpoint of the real and the ideal image; discloses the main theme of the epic.

Key words: geographical land, epic land, heroic land, Russian land, epic, Russia, folklore, symbolic image of the earth.